

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Carmen Ciornea

SANDU TUDOR

**ȘI ASOCIAȚIILE STUDENȚEȘTI CREȘTINE
DIN ROMÂNIA INTERBELICĂ**

E I K O N

București, 2017

CUPRINS

Prefață	11
Argument	23
I.Repere biografice. Sandu Tudor – personaj interbelic controversat	23
I.1.Sandu Tudor – „homo religiosus” sau personaj extravagant?.....	30
I.2.Glasul documentelor în apărarea studentului Sandu Tudor	37
II.Aseceristul Sandu Tudor și paradigma creștină	43
II.1.Elanul unui debut. Înființarea Asociației Studenților Creștini Români	45
II.1.1.Preliminarii: rațiuni ideologice, politice, educaționale ale organizației mondiale Y.M.C.A	46
II.1.2.Contextul apariției A.S.C.R.-ului.....	48
II.1.3.Scurte considerații asupra activității membrilor A.S.C.R.-ului.....	49
II.1.4.O stare de entuziasm deosebit.....	52
II.1.5.Universitatea – garantul unui nou tip de intelectual.....	54
II.1.6.Studenții și partidele istorice, într-o paradigmă a modernizării.Crizele socio-culturale ale mediului academic.....	57
II.1.7.Studenții prin lupa Siguranței.....	61
II.1.8.Organizațiile studențești și primejdia manipulării.....	62

II.1.9.Reconsiderarea Y.M.C.A.-ei. De la organizație cu largă popularitate la societate indezirabilă.....65

II.2.Evoluția legăturilor dintre Y.M.C.A, A.S.C.R. și U.N.S.C.R 67

II.2.1. Strategiiile de instituționalizare ale asociațiilor studențești interbelice. Dimensiunea etnică, religioasă și generațională.....68

II.2.2. Conferințele U.N.S.C.R.-ului și A.S.C.R.-ului – obiective, organizare și impact.....70

II.2.3.Y.M.C.A., A.S.C.R. și F.A.C.S.R – deschiderea către universalitate.....71

II.2.4.Congresele studențești din 1924. Tribulațiile clasei politice și efectele lor asupra organizațiilor studențești.....75

II.2.5.1925 sub semnul tranziției. Redescoperirea valorilor autohtonismului.....79

II.2.6.Congresele studențești din 1926 –falia ideologică dintre Y.M.C.A., A.S.C.R. și U.N.S.C.R.....81

II.2.7.1927/1928 – studenții creștini la răscruce de drumuri.....92

II.3.Ruptura dintre Y.M.C.A și A.S.C.R. Congresul de la Căldărușani..... 108

II.4.Sandu Tudor între universalism și etnocentrism..... 117

III. Pe urmele creștinismului ca *modus vivendi* integrator ... 121

Lista documentelor.....129

Documentul nr.1.....144

Documentul nr.2.....145

Documentul nr.3.....153

Documentul nr. 4. meni si cărți.....	156
Documentul nr. 5.....	158
Documentul nr. 6.....	159
Documentul nr. 7.....	159
Documentul nr. 8.....	161
Documentul nr. 9.....	161
Documentul nr. 10.....	162
Documentul nr. 11.....	163
Documentul nr. 12.....	164
Documentul nr. 13.....	175
Documentul nr. 14.....	175
Documentul nr. 15.....	178
Documentul nr. 16.....	180
Documentul nr. 17.....	181
Documentul nr. 18.....	182
Documentul nr. 19.....	183
Documentul nr. 20.....	184
Documentul nr. 21.....	185
Documentul nr. 22.....	186
Documentul nr. 23.....	187
Documentul nr. 24.....	190
Documentul nr. 25.....	190
Documentul nr. 26.....	191
Documentul nr. 27.....	210
Documentul nr. 28.....	211
Documentul nr. 29.....	212
Documentul nr. 30.....	214
Documentul nr. 31.....	216
Documentul nr. 32.....	226
Documentul nr. 33.....	227
Documentul nr. 34.....	227
Documentul nr. 35.....	229
Documentul nr. 36.....	230
Documentul nr. 37.....	231

Respect pentru oameni și cărți

Documentul nr. 38.....	232
Documentul nr. 39.....	233
Documentul nr. 40.....	234
Documentul nr. 41.....	235
Documentul nr. 42.....	253
Documentul nr. 43.....	267
Documentul nr. 44.....	270
Documentul nr. 45.....	271
Documentul nr. 46.....	273
Documentul nr. 47.....	276
Documentul nr. 48.....	278
Documentul nr. 49.....	280
Documentul nr. 50.....	283
Documentul nr. 51.....	285
Documentul nr. 52.....	285
Documentul nr. 53.....	286
Documentul nr. 54.....	289
Documentul nr. 55.....	290
Documentul nr. 56.....	294
Documentul nr. 57.....	296
Documentul nr. 58.....	299
Documentul nr. 59.....	300
Documentul nr. 60.....	301
Documentul nr. 61.....	303
Documentul nr. 62.....	311
Documentul nr. 63.....	312
Documentul nr. 64.....	317
Documentul nr. 65.....	318
Documentul nr. 66.....	322
Documentul nr. 67.....	323
Documentul nr. 68.....	323
Documentul nr. 69.....	325
Documentul nr. 70.....	328
Documentul nr. 71.....	330

Documentul nr. 72.....	337
Documentul nr. 73.....	338
Documentul nr. 74.....	339
Documentul nr. 75.....	341
Documentul nr. 76.....	342
Documentul nr. 77.....	344
Documentul nr. 78.....	345
Documentul nr. 79.....	346
Documentul nr. 80.....	349
Documentul nr. 81.....	350
Ilustrații.....	355

I. REPERE BIOGRAFICE. SANDU TUDOR – PERSONAJ INTERBELIC CONTROVERSAT

E limpede că biografia lui Sandu Tudor nu e un obiectiv lesne de atins și am oferit deja, în argumentul prezentului volum, o serie de motive. Și-atunci cum se justifică prezența acestui capitol în economia cărții? Din capul locului trebuie spus că nu s-a urmărit o tratare exhaustivă și nici o eventuală polemică cu cei care s-au încumetat a-și pune penelul în slujba cercetării acestei personalități emblematice. Răspunsul cel mai la îndemână este că efortul recuperării reperelor existențiale din perioada interbelică a subiectului nostru s-a bazat pe aducerea în spațiul public a unor documente, cu precădere, din Arhiva C.N.S.A.S. care, până-n prezent, au constituit o necunoscută. De altfel, așa cum o vădește și titlul, focalizarea se face pe activitatea desfășurată de Sandu Tudor în primul deceniu interbelic, mai exact pe aspectele ce decurg din calitatea sa de membru al A.S.C.R.-ului (Asociația Studenților Creștini din România).

Un alt nivel, merit să completeze prezentarea individului, asemenea unui microcosmos, capabil să încifreze aspectele relevante ale contextului în care se dezvoltă și să genereze un tablou particular, poate chiar contrar actualei receptări, este cel familial. Cum am reușit să descoperim anumite aspecte, credem noi, edificatoare pe această temă? Se cuvine aici să aducem mulțumiri sursei noastre, care, din motive personale, nu și-a dorit declinarea identității, o rudă a uneia dintre soțiile lui Sandu Tudor, prin mijlocirea căreia a

fost posibilă aducerea în spațiul public a unei serii de documente și date inedite.

Cum recunoaștem că pretenția descoperirii tuturor aspectelor conținute de aceste documente se încadrează la *moft elitist*, o mare parte dintre acestea sunt prezentate la sfârșitul prezentului volum. Vedem în aceasta și o formă de continuare și, implicit, de aprofundare a cercetării pe această temă.

I.I.SANDU TUDOR – „HOMO RELIGIOSUS” SAU PERSONAJ EXTRAVAGANT?

Așadar, Alexandru Teodorescu (alias Sandu Tudor) s-a născut în București, la 24 decembrie 1896⁹, ca fiu al lui Alexandru și al Sofiei Teodorescu. Apropierea de Dumnezeu i-a fost insuflată de la începutul vieții de către mama sa¹⁰. Deși

---

⁹Semnalăm existența a două date de naștere vehiculate de cei care au realizat biografia sus-numitului: 22 și, respectiv, 24 decembrie 1896, cea din urmă fiind prezentă chiar și în *Memoriul autobiografic* citat. Opțiunea noastră pentru 24 decembrie are și rațiuni cantitative, în sensul că recurența acesteia în documentele de Arhivă este superioară.

¹⁰Profilul de credincioasă practicantă al mamei lui Alexandru Teodorescu coroborat cu predilecția fiului înspre cultivarea personalităților marcante ale Bisericii Ortodoxe Române a constituit o sursă de speculație a organelor Siguranței, așa cum o arată anumite note informative în care se consemnează faptul că Alexandru Teodorescu ar fi rodul unei legături ilegiteime cu mitropolitul Tit Simedrea: „Teodorescu Alexandru (Sandu Tudor), Directorul ziarului «Credința» este fiul fostului Consilier de Curte, Alexandru Teodorescu, din Constanța, actualmente Consilier la Înalta Curte de Casație din București. Se spune că ar fi rezultatul unor legături extraconjugale ale doamnei Teodorescu cu actualul Arhimandrit Tit Simedrea [sic!] și acestui fapt s-ar datora atenția deosebită și sprijinul de care se bucură din partea Arhimandritului” (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f.11); „Teodorescu Alexandru, fost ziarist, cunoscut sub numele de SANDU TUDOR, fost ziarist la «Credința». Este născut în București la 24 decembrie 1896, fiul natural al Arhimandritului Tit Simedrea [sic!], rezultatul unor legături extraconjugale cu Dna. Teodorescu, fapt căruia se datorează atenția deosebită și sprijinul de care se bucură

fiu de intelectuali – tatăl său a fost magistrat și, ulterior, președinte al Curții de Apel din Ploiești – în *Memoriul autobiografic*¹¹ se consemnează faptul că a cunoscut ce înseamnă greutățile și încercările încă din copilărie, familia sa numeroasă neavând altă sursă de trai decât leafa părinților. Școala primară a urmat-o la București în timp ce liceul l-a continuat la Ploiești, fiind printre fruntașii generației sale.

Tineretea i-a fost marcată de fericita întâlnire cu Ion Niculescu Dacian, profesorul său de istorie și filosofie care, din timpul școlarității, i-a pus Evanghelia în mână, deschizându-i o cale vie și activă asupra adevărurilor primare. Deși nu s-a manifestat ca un credincios asiduu, adolescentul nu a pendulat către necredință sau ateism, așteptarea exprimării fătășe a luptătorului angajat deplin în apărarea valorilor Tradiției ortodoxe fiind dictată, deocamdată, de neinteriorizarea răspunsurilor. Credem că, la această vârstă fragedă, nu era posibilă, încă, rezolvarea nepotrivirii dintre mentalitatea generației sale, care evolua sub semnul unei *credințe* magic-formaliste și, uneori, extremistă, și nevoia de a identifica și de a înțelege certitudinile Duhului și Adevărului, în spiritul inoculat de mama sa încă din copilărie.

Și totuși, chiar și în această perioadă adolescentină, etapă a tatonărilor și a prefăcerilor profunde, mentorul ales de Alexandru Teodorescu era un om a cărui existență era guvernată de valorile creștine și de iubirea de neam:

Teodorescu Alexandru din partea Arhimandritului[sic!]” (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f. 149). Evident că regimul știrilor și al informațiilor furnizate de diverșii agenți ai Siguranței era modelat în așa fel încât să ofere o schimonositoare indigență sufletească și intelectuală. Fragmentele mai sus-citate constituie o ilustrare a modului dezgustător în care era răstălmăcită realitatea pentru că miza era de ordin strict pugilistic: descalificarea elementului subversiv.

¹¹Vezi *Memoriul autobiografic* semnat de Monahul Agaton Tudor aflat la A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, ff. 203-206.

„Față de scepticismul și conformismul burghez, care stăpânea totul în epoca celor dintâi ani ai copilăriei și școlăriei mele, Credința și claritățile ei mi s-au descoperit ca un suport nezdrunțat și ca un adevărat eroism a cărei pildă vie mi-o înfățișa bătrânul și vestitul, în vremuri, profesor de istorie și filosofie Ion Niculescu Dacian, cel dintâi îndrumător al meu. El mi-a pus în mână evangheliile și m-a făcut să înțeleg că trăirea lăuntrică, evlavia, pe care mulți o poartă și o înfățișează ca o slăbiciune, este dimpotrivă o îndrăzneală și o încercare puternică și în Viață. Învrăurirea lui asupra mea a fost puternică și pentru toată viața. Din creștinismul său social, care punea în lumină legea dreptății imanente în istorie, am învățat să iubesc pe cei mai mulți, lipsiți și obișnuți și să înțeleg lupta cauzei lor”¹².

Primul Război Mondial l-a luat de pe băncile școlii, astfel că la doar 18 ani, în timpul ultimului an de liceu, este mobilizat ca militar. Vreme de cinci ani cunoaște ce înseamnă dramele, suferințele, fragilitatea trupului și eternitatea sufletului astfel încât valorile și înțelesurile valorilor vieții pământești i se conturează paradigmă spirituală. Caracter puternic, face față înfrunțărilor dure, ceea ce determină avansarea sa, în 1916, la gradul de sublocotenent.

La începutul anului 1921 este demobilizat și se stabilește în București, pentru a face pictură și, în consecință, se înscrie la cursurile Academiei de Arte Frumoase. Maturizat, căutătorul și ascultătorul de Dumnezeu își îndreaptă sufletul către filosofie și arte, probabil, din convingerea că prin armonia picturii și literaturii, Dumnezeu i se poate revela mai clar. Dorința nestăvilită de studiu este probată și de participarea sa la diferite cursuri ale Facultăților de Teologie, Filosofie, Litere și Drept.

Din considerente financiare, se întoarce în Constanța, unde tatăl său era Consilier la Curtea de Apel. Conform datelor

---

¹²Vezi A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f. 203 sau †Antonie PLĂMĂDEALĂ, *Rugul Aprins*, Ed. Arhiepiscopiei Sibiului, Sibiu, 2002, ediția electronică, p. 7.

la Arhiva C.N.S.A.S., în perioada 1922-1923, a avut o slujbă la Primăria Constanței, secția lucrărilor tehnice, la Pavaj¹³. Ulterior, a intrat în slujba Serviciului Maritim Român, ca ofițer asistent și trece succesiv pe vasele „Împăratul Traian”, „Carpați” și „Turnu Severin”¹⁴. Nevoit să accepte postul de profesor suplinitor la un liceu din comuna Pogoanele, va sta aici doar trei zile pe săptămână, restul timpului petrecându-l în

¹³A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f. 4: „Între anii 1922-1923 Sandu Tudor se afla la Constanța, unde tatăl său era Consilier la Curte. A avut o slujbă la Primăria Constanței, secția lucrărilor tehnice, la Pavaj. În timpul acestei slujbe, a avut la un moment dat un incident cu lucrătorii cărora el le plătea lefurile, cari s-au văzut frustrați în drepturile lor”[sic!].

¹⁴Notele informative aflate la A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, reproduc această etapă a devenirii tânărului Alexandru Teodorescu în următoarea manieră: „După aceea a intrat în marina comercială, unde din punct de vedere disciplinar a avut o atitudine detestabilă; în acest sens a fost mutat disciplinar de pe câteva vase, Împăratul Traian, Carpați, Severin. A fost ofițer asistent de bord. Din spusele comandantului lui imediat, Căpitanul Ilie Drocan, azi pe vasul Principesa Maria, reiese clar atitudinea unui dezechilibrat, lipsit de scrupule, element dizolvant, nesupus. Căpitanul Ilie Drocan, în acest sens, l-a bătut odată. În timpul unui voiaj în Levant a încercat să se sinucidă. Murdar, nespălat cu lunile de zile pe vapor avea veșnic certuri din cauza acestei neglijențe.”(ff. 5-6); „În iulie 1923, prin protecția tatălui său, a intrat ca ofițer asistent de bord la S.M.R., fără a avea o pregătire prealabilă. La sfârșitul lunii martie 1924 a plecat din serviciu prin demisie după ce funcționase succesiv, fiind mutat disciplinar, pe vasele Împăratul Traian, Tr. Severin și Regele Carol” (f.11): „În timpul cât a funcționat aici, era cotate ca element mediocru, spirit dizolvant, nesupus și neglijent” (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f. 24). Conținutul acestor documente de arhivă constituie, credem noi, o probă elocventă a modului în care, sub bagheta incontornabilă a Siguranței, orice subiect se mișcă în inflația derizoriului. De remarcat clișeele, limbajul fără conținut ideatic – semne flagrante ale limbajului de lemn – ce atrag de la sine o adevărată artă a ridicolului. Previzibil, portretul victimei se înscrie într-o sferă rudimentară, trivială, menită să servească obiectivelor acțiunii de urmărire, de vânare a obiectivului.

capitală „pentru a nu pierde legătura cu mediul necesar de studiu și emulație”¹⁵.

În anii 1924-1925, se integrează grupului literar *Contimporanul* al lui Ion Vinea, Marcel Iancu și Nicolae Cocea, manifestându-se ca un scriitor avangardist în literatură, în diverse publicații la care colabora. În notele Siguranței despre activitatea lui Sandu Tudor din acea vreme se regăsește următoarea precizare: „această grupare, la rândul ei, primea fonduri de la organizațiile de stânga din Franța”[sic!]¹⁶. Efortul creator va fi îndreptat, în scurtă vreme, pe linia care l-a reprezentat în forma sa plenară – apărător al Creștinismului – penelul ziaristului sesizând nu o dată problemele cu care se confrunta Biserica Ortodoxă Română.

După Primul Război Mondial, confruntarea directă Stat-Biserică a fost substituită de un proiect de reinventare a acesteia din urmă. Pe fondul slăbirii Bisericii Ruse, ca urmare a Revoluției bolșevice, Biserica Română, care după realizarea României Mari strângea laolaltă Bisericile ortodoxe din provinciile istorice românești, devenea un real stâlp al ortodoxiei. În acest context, guvernul, conștient de capitalul Bisericii Ortodoxe Române, care însuma un număr impresionant de credincioși, o încurajează, să devină patriarhie¹⁷.

Cu toate acestea, *Statutul* supus la vot, nu includea în conținutul său termenul de autonomie în relație cu Statul. Strategie? Cel mai probabil, da! Decizia era o formă destul de transparentă (o tactică) de subordonare a Bisericii, menită să întărească prestigiul și mijloacele de promovare a scopurilor puterii interesată, mai degrabă, să creeze un organism

¹⁵A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f. 204.

¹⁶*Ibidem*, f. 12.

¹⁷Pentru o tratare, pe larg, a subiectului, a se vedea Elie Miron CRISTEA, *Note ascunse: Însemnări personale*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1999, *passim*.

Respectiv¹⁸ Statul avea două moduri prin care menținea dependența (vulnerabilitatea) Bisericii: primul – dreptul de a se amesteca în chestiuni legate de gestionarea fondurilor financiare; al doilea – dreptul de a se implica în alegerea ierarhilor.

Aceste raporturi primejdioase au produs și primele crize cu impact social major, aspect care nu a scăpat ochiului vigilent al presei vremurilor. Unul dintre acești circumspecți publiciști a fost și Alexandru Teodorescu (alias Sandu Tudor) care, începând cu anul 1925, își va canaliza atenția și energia creatoare în această direcție. Personalitate polivalentă acesta, fie din postura de gazetar, de poet, de membru al diverselor Asociații (*A.S.C.R.*, *Criterion*), fie din aceea de director al revistei *Floarea de Foc* și apoi al ziarului *Credința* a fost un remarcabil și temut apărător al Creștinismului, cunoscut publicului larg sub pseudonimul de Sandu Tudor.

În 1928, grație mijlocirii Arhiereului Tit Simedrea, ajunge la Muntele Athos, călătorie subvenționată de Patriarhie. Arhiva C.N.S.A.S., conține date referitoare la Sandu Tudor, care la revenirea în țară, a fost găzduit într-o chilie din str. Sf. Antim. Potrivit aceleiași surse, era angajat pe o funcție de diurnist la Primăria Capitalei și ducea o prodigioasă activitate de ziarist, cu precădere, la revista *Gândirea* a lui Nichifor Crainic. În luna octombrie 1931, publicistul simte nevoia trecerii la o treaptă superioară – director de ziar – dovadă că a invitat în chilia lui din str. Antim, un grup de intelectuali pentru a le propune colaborarea la o revistă pe care intenționa să o scoată. Proiectul său s-a concretizat în decembrie 1931, când a

---

¹⁸A se vedea George ENACHE, „Problema autonomiei în dezbaterile parlamentare din 1925, privitoare la Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române”, în *INTER. Revista română de studii teologice și religioase*, an I, nr. 1-2, Cluj-Napoca, 2007, pp. 302-313; Paul BRUSANOWSKI, „Structura constituțională a Bisericii Ortodoxe Române. Repere istorice”, în *Ibidem*, pp. 222-259.